

УДК 332.14

СИНЕРГЕТИКА СУБРЕГІОНАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ: ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ФОРМИ РЕГУЛЮВАННЯ

В.М. Осипов, д.е.н., професор

О.О. Ворожейкін, м.н.с.

І.Л. Парасюк, аспірант

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса, Україна

Осипов В.М., Парасюк І.Л., Ворожейкін О.О. Синергетика субрегіональної взаємодії: економічний потенціал та форми регулювання.

У статті окреслено рівні впровадження державних проектів на прикладі Придунайського субрегіону. Доведено необхідність використовувати субрегіональне планування для створення синергетичного ефекту при управлінні економікою субрегіону.

Ключові слова: субрегіон, субрегіональні структури, асоціація органів місцевого самоврядування

Осипов В.Н., Парасюк И.Л., Ворожейкин А.А. Синергетика субрегионального взаимодействия: экономический потенциал и формы регулирования.

В статье очерчены уровни внедрения государственных проектов на примере Придунайского субрегиона. Доказана необходимость использовать субрегиональное планирование для создания синергетического эффекта при управлении экономикой субрегиона.

Ключевые слова: субрегион, субрегиональные структуры, ассоциация органов местного самоуправления

Osyrov V.M., Parasyuk I.L., Vorozheykin A.A. Synergy of sub-regional cooperation: economic potential and forms of regulation.

The article outlines the level of implementation of projects for the example of the Danube subregion. The necessity to use subregional planning to create synergetic effect in the management of economies in the subregion is grounded.

Keywords: Subregion, subregional structures, association of local governments

Більшість програм та проектів соціально-економічного розвитку в Україні укладаються на національному та регіональному рівнях. Виконання проектів місцевого значення покладено на обласні, міські та районні бюджети. Проте часто виникає ситуація, коли проект має виконуватися на міжрайонному рівні і в інтересах міст та районів (або кількох районів). У такому випадку необхідно розглядати даний межмуниципальний проект на субрегіональному рівні.

Сутність субрегіональних структур та перспективи субрегіонального планування в Україні досліджували вітчизняні вчені: Ішук С.І., Гладкий О.В., Горбатов В. М., Лесечко М.Д., Кизим М. О., Беленький П.Ю., Яцуба В.Г. та зарубіжні вчені: Логінова В.А., Мурашова Е.В., Данилов І.П., Слукан Н.А., Фатхудинов Р. А.

Проте раніше мало уваги приділялося проблемі виокремлення проектів, що стосуються саме субрегіонального рівня. У статті поставлено ціль на прикладі Придунайського субрегіону визначити критерії виділення субрегіональних проектів з усієї множини проектів, що відносяться до даного субрегіону.

Гіпотетично до Придунайського субрегіону можна віднести ряд районів Півдня Одеської області, оскільки кожна програма, що стосується розвитку Придунав'я розглядає у його складі різну кількість районів. Так, у Програмі комплексного розвитку Українського Придунав'я на 2004 - 2011 роки Придунав'я розглядається як Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський, Болградський, Татарбунарський райони та м. Ізмаїл [1]. Стратегія ЄС для Дунайського регіону розглядає включає до сфери дії програми Одеську область загалом, проте План дій для даної стратегії відносно України пропонує заходи, що стосуються лише Ізмаїльського, Кілійського, Ренійського районів та м. Ізмаїл [2].

Виникає необхідність чітко визначити критерії, щодо виокремлення меж Придунайського субрегіону. У таблиці 1 розглянуто критерії, які розглядають Придунайський регіон як об'єкт сталого розвитку, що знаходиться під впливом екзогенних та ендемогенних факторів.

Таблиця 1. Критерії виділення Придунайського субрегіону

Сфера розвитку	Спрямованість фактору розвитку	Критерій
Економічна	Ендогенний	Наявність однотипних промислових виробництв (виноробство, АПК, судноремонт та ін.) Схожість економічного потенціалу районів (високий потенціал, проте низька ефективність його використання)
	Екзогенний	Спільні зовнішньоекономічні контакти (Румунія, Молдова, Болгарія) Належність до басейну ріки Дунай
Соціальна	Ендогенний	Показники «якості життя» одного рівня Недостатній рівень розвитку інтелектуального потенціалу Напружена демографічна ситуація Отримання доходів частиною домогосподарств за рахунок ресурсів прикордонного розташування
	Екзогенний	Участь у спільних проектах транскордонного співробітництва
Екологічна	Ендогенний	Проблеми з недостатністю питної води Меліорація та осушення ґрунтів Наявність унікальних екосистем р. Дунай та чорноморських лиманів і найбільших в Україні озер Ялпуг та Кугурлуй)
	Екзогенний	Необхідність спільного з Румунією та Молдовою урегулювання екологічного стану дунайських плавнів

Якщо враховувати приведені критерії, то Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський, Болградський райони та м. Ізмаїл найбільше відповідають критеріям залучення до Придунайського субрегіону. Якщо відкинути екологічні критерії, то для соціально-економічного аналізу до субрегіону можна включати Татарбунарський та Арцизький райони. У нашому дослідженні розглянемо Придунайський субрегіон в першому варіанті.

Для повного уявлення необхідно розглянути карту проектів, що передбачені виконанням національних та регіональних програм на території Придунав'я. Це по-перше, допоможе виявити точки інноваційного росту на рівні субрегіону, по-друге, сформує просторове уявлення про субрегіон як єдину цілісну систему (рис. 1).

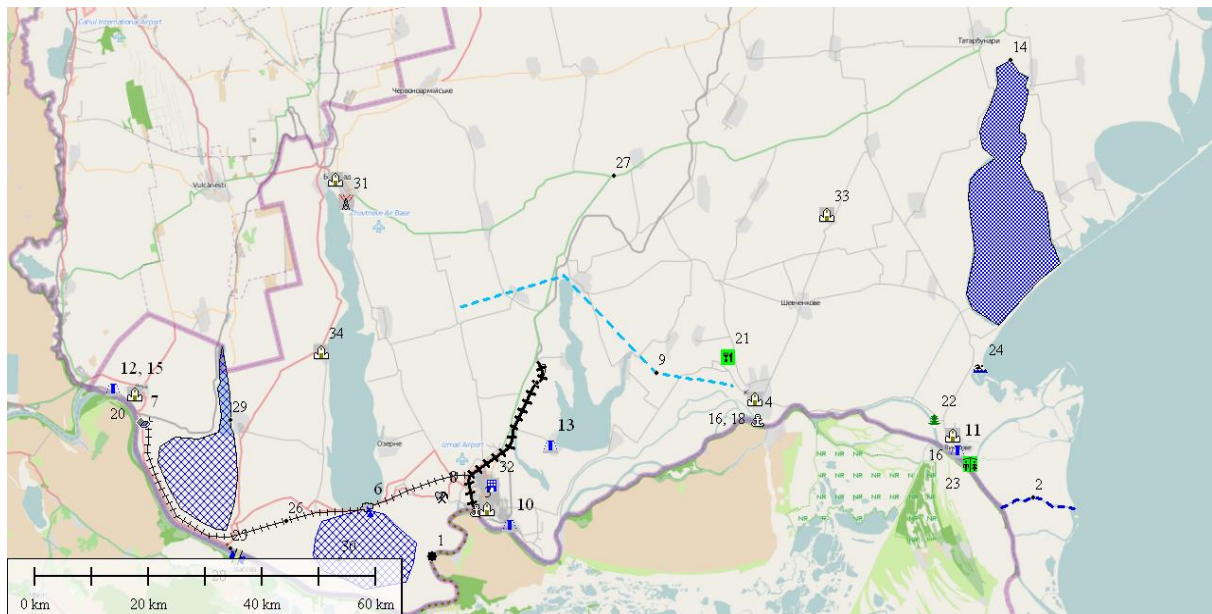

Рис. 1. Карта проектів, що стосуються Придунайського субрегіону

Як видно з карти на території Придунайського субрегіону можна виділити п'ять потенціальних точок інноваційного росту: м. Ізмаїл, м. Кілія, м. Вилково, м. Рені, м. Болград. Їх стосується ряд проектів як національного, регіонального, так і

субрегіонального, районного значення. Доцільно буде класифікувати ці проекти відповідно до їх масштабності на чотирьох рівнях: національному, регіональному, субрегіональному та районному (табл. 2).

Таблиця 2. - Класифікація проектів Придунайського субрегіону

Національний	Створення поромної переправи «Ізмаїл-Гулча»
	Будівництво глибоководного судноплавного каналу р. Дунай - Чорне море через гирло ріки Бистре
	Створення міжнародної вантажопасажирської поромної переправи
	Будівництво мостового переходу через річку Дунай на переході с. Орлівка (Україна) – м. Ісакча (Румунія)
Регіональний	Ремонт залізничної колії на ділянці м. Одеса - м. Ізмаїл
	Будівництво магістральних газопроводів: Каланчак - Суворове – Кілія
	Створення міжнародного пункту пропуску пасажирів у м. Вилковому
	Будівництво залізничної ділянки від порту Рені до залізничної магістралі «Одеса-Рені»
	Будівництво автомобільної дороги державного значення «Одеса-Рені» на ділянці «Одеса-Монаші» за новим напрямком «Одеса - Овідіополь - Білгород-Дністровський - с. Монаші»
Субрегіональний	Будівництво суховантажних суден дедвейтом 5,5 тис. тонн та двох пасажирських суден на вітчизняних суднобудівельних заводах
	Будівництво 20 річкових барж-секцій на Кілійському суднобудівному заводі
	Проведення реконструкції дамби, підвищення водообміну між оз. Ялпуг і Кугурлуй
	Будівництво Ізмаїльської парогазової теплової електростанції потужністю 250 МВт
	Будівництво шкіл у м. Ізмаїл, у с. Ларжанці Ізмаїльського району, у с. Комишівці Ізмаїльського району, для дітей з вадами слуху в м. Болграді, у с. Василівці Болградського району, у с. Лісках Кілійського району, у с. Приозерному Кілійського району
	Збереження історичної забудови центральної частини м. Ізмаїла, Кілії, Болграда, Вилкового
	Проведення досліджень оз. Сасик
	Будівництво туристично-готельного комплексу в населених пунктах Кілійського району
	Створення центру екологічного туризму на території української частини дельти р. Дунаю (м. Вилкове)
	Визначення правового статусу та механізму регулювання використання прибережної смуги Кілійського і Татарбунарського районів як складової курортних територій місцевого значення
	Відновлення осушеної низинної ділянки, заплавних луків і прируслового лісу в районі озера Кагул
	Відновлення водно-болотних екосистем в районі водно-болотного угіддя міжнародного значення „Озеро Картал” з прилеглими заплавами ділянками р. Дунай
	Будівництво Болградської парогазової електростанції 30-50 МВт, м. Болград, Одеська область
	Районний
Будівництво комплексу водоочисних станцій у м. Ізмаїлі (перша черга)	
Завершення будівництва водоочисних станцій у м. Вилковому	
Будівництво водоочисних станцій у м. Рені	
Водовідведення до с. Багате Ізмаїльського району	
Створення на р. Дунай біля м. Рені служби раннього попередження про надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру	
Завершення будівництва інфекційного корпусу Кілійської центральної лікарні	
Завершення будівництва пологового будинку в м. Болграді	
Будівництво районної поліклініки в м. Рені	
Розширення ринків збуту ВАТ «Ізмаїльський целюлозно-картонний комбінат»	
Створення страхового фонду документації Свято-Михайлівської церкви (Ренійський район, с. Плавні) – 2014р.	

Класифікація проводилась, враховуючи потенціальну зону впливу проекту та можливості по його фінансуванню. Так, до субрегіонального рівня проектів включені проекти, які виходять за межі району або знаходяться у межах одного району, проте мають вплив на розвиток усього субрегіону (як наприклад, будівництво парогазової станції). Проекти, наведені у таблиці, визначені згідно з наступними офіційними документами:

- Програма комплексного розвитку Українського Придунав'я на 2004 - 2011 роки [1];
- Позиційний документ Бачення Україною майбутньої «Стратегії ЄС для Дунайського регіону» [3];
- Дунайська стратегія [2];
- Програма розвитку промисловості Одеської області на 2011-2014 роки [4];
- Програма створення страхового фонду документації Одеської області на 2011-2015 роки [5].

Окрім зазначених проектів існує ще ряд перспективних напрямів, що можуть бути

реалізовані на субрегіональному рівні, таких як створення кластеру з комплексної переробки відходів винограду; будівництво сміттє-переробного заводу, туристичного кластеру та ін. Як бачимо, потенціал та важливість проектів субрегіонального рівня вимагають особливого підходу до їх розробки і виконання з урахуванням міжрайонної взаємодії громади, бізнесу та влади.

По-перше, розробка таких проектів має проводитись саме на субрегіональному рівні, з метою врахування особливостей соціо-екологічного розвитку субрегіону та інтересів бізнесу та населення; по-друге, проектування має супроводжуватися залученням наукових розробок та форсайтингу. Це може бути досягнуто за допомогою створення асоціації органів місцевого самоуправління, що входять до Придунайського субрегіону (Субрегіональна асоціація Придунав'я або САП) та створення мережевого інноваційного центру з субрегіональних проблем (рис. 2).

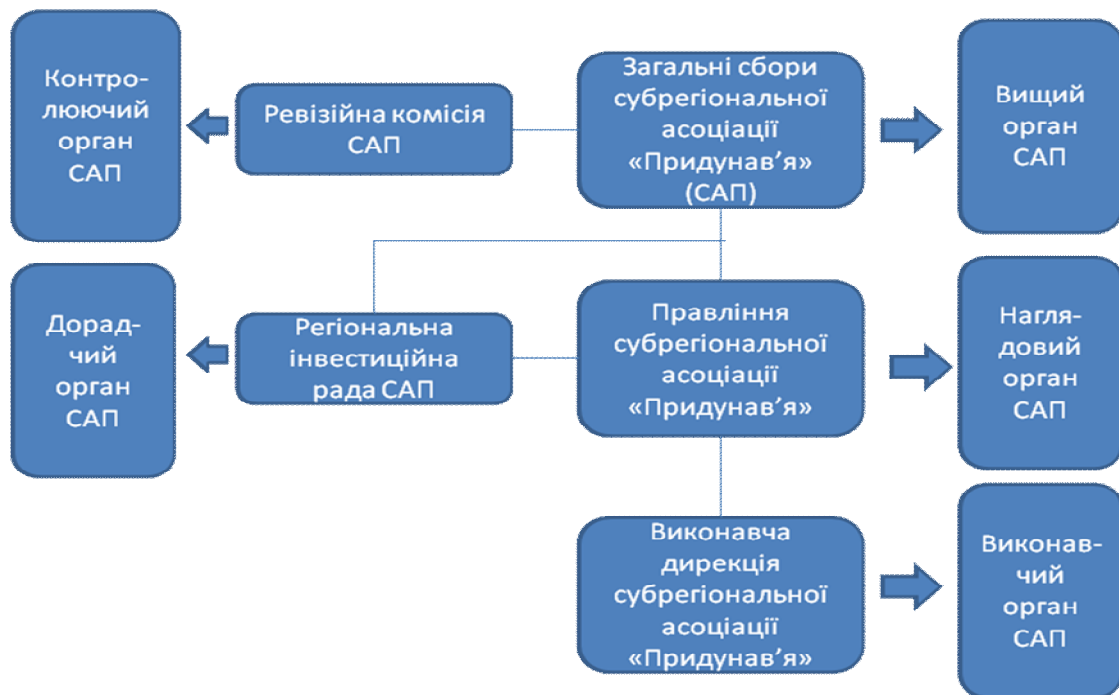

Рис. 2. Органи управління субрегіональною асоціацією «Придунав'я»

Основною задачею САП є спільне прийняття рішень про розробку та виконання субрегіональних проектів. Таким чином, субрегіональні проекти матимуть відмінні від регіональних та національних джерела фінансування (в результаті об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування для досягнення цілей проекту). Також важливо залучати до субрегіональних проектів недержавні інвестиції, що передбачає розробку інформаційної бази бізнес-проектів, потенційно привабливих для інвестора. Діяльність інноваційного центру спрямована на досягнення синергетичного ефекту від співпраці влади, науки, бізнесу, громади та населення за рахунок вивчення притаманних для

субрегіону сфер розвитку та посилення значення точок інноваційного росту.

Висновок. У статті розглянута необхідність розробки та виконання проектів на субрегіональному рівні, що дасть змогу об'єднати зусилля органів місцевого самоврядування по покращенню соціо-екологічних показників розвитку субрегіону та зумовить спільне розв'язання проблем, що виникають на рівні субрегіону. Такий підхід до виконання проектів створить синергетичний ефект та зменшить трансфертні видатки, що часто виникають при фінансуванні проектів субрегіонального рівня з регіонального або національного бюджетів. Таким чином, буде досягнута прерогатива регіонального

розвитку: спільне розв'язання проблем та прийняття рішень органами місцевого самоврядування.

Дослідження також відкриває нові перспективи у галузі субрегіонального управління сталим розвитком та стратегічному плануванні соціо-еколого-економічного розвитку субрегіону.

Так, важливо детально розглянути можливості створення асоціації органів місцевого самоуправління на рівні субрегіону та механізми регулювання її діяльності з метою досягнення найбільш ефективного використання потенціалу субрегіону.

Список літератури:

1. Про затвердження Програми комплексного розвитку Українського Придунав'я на 2004-2011 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 2004 р. № 428 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ від 25 червня 2008 р. № 580, від 07 жовтня 2009 р. № 1120) // Офіційний вісник України. – 2004. - № 14. - ст. 973.
2. European Union Strategy for the Danube Region. European Commission - Brussels, 8.12.2010 SEC(2010)
3. Позиційний документ Бачення Україною майбутньої «Стратегії ЄС для Дунайського регіону» [Електронний ресурс]: Офіційний сайт. - Режим доступу: <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/en/publication/content/54711.htm?lightWords=%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE>
4. Про затвердження Програми розвитку промисловості Одеської області на 2011-2014 роки [Електронний ресурс]: Одеська обласна рада. Офіційний сайт. - Режим доступу: <http://oblrada.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=31647&id=462>
5. Про затвердження Програми створення страхового фонду документації Одеської області на 2011-2015 роки [Електронний ресурс]: Одеська обласна рада. Офіційний сайт. - Режим доступу: <http://oblrada.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=31474&id=462>

Надано до редакції 14.02.2012

Осипов Володимир Миколайович / Volodymyr M. Osypov
osipovugkonver@gmail.com

Парасюк Ігор Львович / Igor L. Parasyuk

Ворожейкін Олексій Олександрович / Oleksiy O. Vorozheykin
haikeus.doom@gmail.com